

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КУРГАН НАТАЛЯ ВОЛОДИМИРІВНА

УДК [658.2:005.591.6]+658.15(043.3)

**УПРАВЛІННЯ ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ
ПІДПРИЄМСТВ ІННОВАЦІЙНОГО ТИПУ РОЗВИТКУ**

08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків–2012

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському національному економічному університеті,
Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник – кандидат економічних наук, доцент
Лабунська Світлана Віталіївна,
Харківський національний економічний університет,
докторант кафедри менеджменту і бізнесу.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Ястремська Олена Миколаївна,
Харківський національний економічний університет,
завідувач кафедри економіки, організації
та планування діяльності підприємства;

кандидат економічних наук, професор
Кравченко Віра Олексіївна,
Одеський національний економічний університет,
професор кафедри менеджменту організацій
та зовнішньоекономічної діяльності.

Захист відбудеться «15» березня 2012 р. о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої
вченої ради, шифр Д 64.055.01, у Харківському національному економічному
університеті за адресою: 61166, м. Харків, пров. Інженерний, 1а.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківського національного
економічного університету за адресою: 61166, м. Харків, пров. Інженерний, 1а.

Автореферат розісланий «15 » лютого 2012 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. М. Чмутова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Характерною рисою сучасної глобалізованої світової економіки є значущий вплив науково-технічних досягнень людства на процеси господарювання. Провідним державам властиве домінування 5-го і формування 6-го технологічного укладу, що виражається у забезпеченні приросту ВВП виробництвом наукоємної продукції на 85%. У наш час близько 70% підприємств Японії, Швейцарії та США впроваджують інновації переважно 5-го технологічного укладу. Водночас в Україні технології 5-го і 6-го укладів застосовують 9,7% промислових підприємств. Проблема застарілості технологічної структури України посилюється поточними кризовими суспільно-економічними умовами. За цих обставин важливості набуває запобігання перетворенню України на сировинний придаток до світових лідерів. Протистояти цій тенденції можливо на засадах посилення спроможності вітчизняних товаровиробників витримувати конкурентний тиск з боку іноземних наукоємних компаній. Набуття промисловими підприємствами інноваційного типу розвитку забезпечить як ефективність їхньої господарської діяльності, так і технологічне оновлення.

Згідно з Концепцією науково-технологічного та інноваційного розвитку України, Стратегією сталого розвитку та структурно-інноваційної перебудови української економіки на 2004–2015 рр., головними джерелами стійкого економічного зростання в Україні мають стати нові наукові знання, їхнє продукування, комерційне застосування й отриманий технологічний досвід. Водночас інноваційна активність товаровиробників України є низькою: у 2010 р. 11,5% промислових підприємств здійснювали інноваційну діяльність і лише 1,2% – науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи.

Актуальність становлення вітчизняного інноваційного підприємництва теоретично обґрунтували Г. С. Волинський, І. О. Галиця, А. С. Гальчинський, Д. В. Гаргула, Т. Л. Желюк, В. В. Зянько, І. Н. Івлієва, О. М. Ільїнкова, В. І. Любімов, Є. А. Мазур, О. В. Михайловська. Істотний внесок у розбудову теоретичних і методологічних аспектів інноваційного розвитку підприємств зробили такі українські науковці: Г. Л. Азоев, М. В. Афанасьєв, І. Т. Балабанов, Б. І. Валуєв, В. М. Гриньова, А. О. Єпіфанов, С. М. Ілляшенко, М. А. Йохна, Л. І. Лукичова, Б. З. Мільнер, Н. П. Масленнікова, І. П. Отенко, Р. А. Фатхутдинов, Ю. В. Шльонов, О. М. Ястремська. Управлінським рішенням, спрямованим на досягнення ефективності інноваційної діяльності, присвятили свої роботи Р. Ансофф, Т. Бойдел, Дж. Джордан, Н. Едвісон, М. Калецьки, У. Манервік, Г. Мінцберг, М. Портер, Б. Санто, Р. Солоу, Ф. Хайек, Ф. Янсен. Проте комплексний науково-методичний підхід до управління господарською діяльністю підприємств, які розвиваються інноваційно, залишається на етапі формування. Недостатньо досліджено проблему вибору стратегії інноваційного розвитку підприємства, а також пріоритетних інноваційних проектів з позицій забезпечення систематичності та постійності процесів генерування і комерціалізації знань. Вказані обставини зумовили вибір теми і зміст завдань дисертаційної роботи, їх актуальність і практичне значення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Матеріали дисертаційної роботи пов'язані з науковими дослідженнями Харківського національного економічного університету за такими науково-дослідними темами: «Управління витратами підприємства для визначення перспектив його розвитку» (номер державної реєстрації 0110U002787), де особисто автором розроблені методичні рекомендації щодо вибору стратегії розвитку на підставі оцінювання інноваційних можливостей підприємства; «Розвиток управлінського обліку та стратегічних систем вимірювання інноваційно орієнтованих промислових підприємств та інтегрованих структур бізнесу» (номер державної реєстрації 0111U003024), за якою автором розроблено методологічний підхід до визначення пріоритетності інноваційних проектів.

Мета і задачі дослідження. Метою роботи є подальший розвиток теоретичних положень і розробка науково-методичного забезпечення управління господарською діяльністю підприємств інноваційного типу розвитку (ПТР), які здатні сприяти піднесенню національної економіки.

Для досягнення поставленої мети сформульовано та вирішено такі задачі: уточнено сутність поняття «інновація», розкрито його аспекти та взаємозв'язки між ними;

визначено особливості підприємств інноваційного типу розвитку;

поглиблено теоретичний підхід до управління господарською діяльністю підприємств інноваційного типу розвитку;

проаналізовано стан й умови впровадження нововведень машинобудівними підприємствами України та виявлено залежність технологічної структури вітчизняної економіки від наукоємності господарської діяльності товаровиробників;

обґрунтовано і розроблено методичний підхід до вибору стратегії інноваційного розвитку підприємства;

запропоновано процедуру оцінки результатів господарської діяльності ПТР;

розроблено методичний підхід до визначення пріоритетності інноваційних проектів;

удосконалено організаційну структуру підприємства для забезпечення його інноваційного розвитку.

Об'єктом дослідження є процес управління господарською діяльністю промислових підприємств, що здійснюють систематичне впровадження інновацій за сучасних економічних умов України.

Предметом дослідження є теоретичні та методичні підходи, методи й інструменти стратегічного управління господарською діяльністю машинобудівних підприємств інноваційного типу розвитку.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою дослідження є фундаментальні положення загальної економічної теорії, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених та фахівців з питань управління інноваційним розвитком економічних систем, інноваційними проектами, господарською та інноваційною діяльністю підприємств.

У процесі дослідження застосовувались такі методи: *теоретичного узагальнення* – для уточнення понятійного апарату щодо підприємств

інноваційного типу розвитку та їхньої господарської діяльності; *статистичного аналізу* – для вивчення, групування та порівняння емпіричних даних з метою дослідження напрямків і рівнів розвитку підприємств на основі системи показників їхніх інноваційних можливостей; *кластерного аналізу* – для обґрунтування вибору підприємств машинобудівної галузі Харківського регіону з метою апробації висновків і методичних рекомендацій; *експертного оцінювання* – для визначення вагомості показників інформаційно-інтелектуального компонента інноваційного потенціалу; *метод нечіткої логіки* – для обробки значень показників, заданих нечіткими термами, в ході оцінювання матеріально-речовинного компонента інноваційного потенціалу підприємства; *графічний метод* – для схематичної візуалізації узагальнених положень дослідження.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові документи з питань господарської та інноваційної діяльності підприємств України, регулярні звіти Європейської Комісії щодо науки, технологій, інвестиційних програм Європейського Союзу, дані Державного комітету статистики України, звіти окремих машинобудівних підприємств Харківського регіону.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у подальшому розвитку теоретико-методичного забезпечення управління господарською діяльністю підприємств інноваційного типу розвитку (ПТР), а саме:

удосконалено:

сутність підприємств інноваційного типу розвитку, відмінністю яких є підпорядкованість господарської діяльності систематичній комерціалізації унікальних знань; це дозволило визначити множину прогресивних підприємств України, інвестиційна підтримка яких забезпечить перехід до технологічного укладу більш високого рівня;

методичний підхід до вибору стратегії інноваційного розвитку, відмінністю якого від існуючих є послідовне оцінювання матеріально-речовинного й інформаційно-інтелектуального компонентів інноваційного потенціалу ПТР, матричне узгодження результатів оцінювання;

методичний підхід до ранжування інноваційних проектів за пріоритетністю, відмінністю якого від існуючих є застосування нового показника інноваційного маржинального доходу, що поліпшує резервування коштів для можливої переорієнтації від збиткового поточного проекту до альтернативного та дозволяє запобігти банкрутству підприємства;

дістало подальшого розвитку:

дефініція інновації, відмінність якої полягає у розмежуванні її статичного й динамічного аспектів відносно матеріально-речовинних та невідчутних інформаційно-інтелектуальних проявів;

процедура оцінки результатів інноваційної діяльності ПТР, яка ґрунтується на визначенні як фактичних, так і додаткових економічних ефектів регулярного впровадження нововведень, що сприятиме підвищенню управлінських можливостей їхнього планування та контролю;

розподіл обов'язків і відповідальності між організаційними підрозділами ПТР на основі поєднання функціонально-лінійної та функціонально-матричної

організації робіт, що забезпечить на всіх рівнях організаційної структури управління ефективно господарювання, спрямоване на ініціювання інноваційного розвитку.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні рекомендацій щодо вибору стратегії інноваційного розвитку машинобудівних підприємств на основі комплексного оцінювання інноваційних можливостей, що дозволить підвищити ефективність їхньої господарської діяльності й сприятиме забезпеченню конкурентоспроможності на ринку, спільному з іноземними наукоємними компаніями. Висновки та рекомендації дисертації знайшли конкретну реалізацію в частині методики комплексного оцінювання інноваційних можливостей і вибору відповідної стратегії інноваційного розвитку в діяльності таких підприємств:

ТОВ «Харківський завод підйомно-транспортного устаткування» (довідка № 154/10 від 10.12.2010 р.), ВАТ «Харківський машинобудівний завод «Світло Шахтаря» (довідка № 7 від 15.01.2011 р.), ТОВ НВФ «Вест Лабс ЛТД» (довідка № 05/11-2010 від 22.11.2010 р.), ВАТ «Нафтопромаш» (довідка № 1/1 від 05.01.2011 р.), ТОВ «Антарес Ю. В.» (довідка № 01/05-11 від 05.11.2010 р.). Методичний підхід до визначення пріоритетності інноваційних проектів на основі оцінювання їхньої окупності прийнято до застосування у діяльності ТОВ «АГРОІМПОРТ» (довідка № 193 від 01.11.2010 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науково-дослідницькою роботою, всі результати якої одержані безпосередньо автором і знайшли відображення в наукових публікаціях. З наукових робіт, виконаних у співавторстві, в дисертації використано лише ті ідеї, положення та розрахунки, які є результатом особистої роботи здобувача і становлять собою індивідуальний внесок автора (у дужках вказано номер праці за списком, який подано в авторефераті): застосовано елементи теорії інтегралів для визначення фінансового прибутку від комерціалізації знання як суми накопичених фактичних економічних ефектів [1]; обґрунтовано доцільність впровадження стратегічного управлінського обліку для забезпечення користувачів інформацією про невідчутні нематеріальні ресурси підприємства [2]; розроблено алгоритм визначення виду розвитку підприємства з огляду на результати його господарської діяльності [3]; виявлено переваги застосування методу нечіткого логічного виводу для вибору стратегії інноваційного розвитку з огляду на інноваційні можливості підприємства [4]; розроблено методичний підхід до розрахунку ефективності інноваційних проектів із застосуванням показника інноваційного маржинального доходу [6]; запропоновано показник інноваційного маржинального доходу для забезпечення резервів життєдіяльності підприємства, господарська діяльність якого підпорядкована впровадженню інновацій [8].

Апробація результатів дисертації. Основні положення і висновки, викладені в дисертації, оприлюднено на 5 науково-практичних конференціях, зокрема: на 2-й Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми міжнародних транспортних коридорів та єдиної транспортної системи України» (7–11 червня 2006 р., смт. Коктебель); Міжнародній науково-практичній конференції «Конкурентоспроможність та інноваційний розвиток України:

проблеми науки та практики» (15–17 грудня 2009 р., м. Харків); Міжнародній науково-практичній конференції «Формування та розвиток макроекономічних систем в аспекті економічного розвитку України у XXI столітті» (16–17 вересня 2011 р., м. Київ); Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка та ефективна організація фінансових і виробничих процесів» (14–15 жовтня 2011 р., м. Київ); Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Механізми реалізації стратегії розвитку національної економіки» (20–21 жовтня 2011 р., м. Тернопіль).

Публікації. Результати дослідження відображені в 11 наукових працях (6 статей – у фахових виданнях і 5 тез доповідей на науково-практичних конференціях). Загальний обсяг публікацій становить 4,41 ум.-друк. арк., з них особисто автору належить 2,67 ум.-друк. арк.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел, додатків. Повний обсяг роботи – 342 сторінки машинописного тексту. Робота містить 19 таблиць (10 таблиць займають 16 повних сторінок), 39 рисунків (15 рисунків займають 15 повних сторінок), список використаних джерел з 302 найменувань викладено на 33 сторінках, 16 додатків – на 106 сторінках. Обсяг основного тексту дисертації становить 172 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, сформульовано мету, задачу, предмет і об'єкт дослідження, визначено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів.

У **першому розділі** – «Теоретичні основи та практичні умови здійснення систематичної інноваційної діяльності підприємства» – уточнено сутність поняття «інновація», розкрито матеріально-речовинний та інформаційно-інтелектуальний аспекти інновацій у статичному та динамічному аспектах; визначено особливості підприємств інноваційного типу розвитку; поглиблено теоретичний підхід до управління господарською діяльністю ППТ з урахуванням її особливостей.

З огляду на обґрунтований підхід до дефініції інновації було використано два напрямки дослідження: а) у часовій площині; б) статичний підхід до інновацій як до спродукованих подій і змін, які надали цільові результати матеріально-речовинної та інформаційно-інтелектуальної форми. Інноваційна діяльність – це діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, змістом якої є комерціалізація новітніх досягнень науки з метою якнайкращого задоволення споживчих потреб цільового ринку для отримання лідируючих конкурентних позицій та забезпечення на цій основі прогресивного розвитку. Динамічно інноваційна діяльність є сукупністю інноваційних процесів. Статичними характеристиками інноваційної діяльності є інноваційний потенціал, економічний ефект, ефективність. Інноваційний тип розвитку підприємства полягає у максимізації сукупного ефекту та показників ефективності господарської

діяльності за допомогою постійної комерціалізації унікальних знань і в досягненні на цій основі більш високого рівня розвитку. Джерелом ринкових переваг організації, яка дотримується інноваційного типу розвитку, є унікальність продукції, що гарантує на певний час підвищений попит. Отже, для протистояння загрозі економічної експансії іноземних виробників запропонована переорієнтація підприємств України на інноваційний тип розвитку.

Теоретично як підприємства інноваційного типу розвитку відокремлено множину комерційних юридичних осіб, що досягають більш високих рівнів розвитку, здійснюючи управління господарською діяльністю, змістом і метою якого є забезпечення систематичності й безперервності комерціалізації унікальних ідей і знань. Основою визначення належності досліджуваного підприємства до ПТР є особливості його господарської діяльності, які слід проаналізувати за схемою, поданою на рис. 1. Наявність інноваційної діяльності у господарській діяльності підтверджується новизною, практичною застосовністю, корисністю виробленої продукції (блоки 1, 3, 5). Якщо підприємство зазнавало збитків від інноваційної діяльності (блок 4, рис. 1) або не здійснювало її (блок 2), воно належить до групи статичних інноваційно неактивних підприємств (блок 6). Якщо інноваційна активність підприємства була разовою (блок 9), або здійснювалася систематично під тиском зовнішнього середовища (блок 12), то підприємство є статичним інноваційно активним (блок 13). Підприємство інноваційного типу розвитку відрізняється сприйняттям інновацій як основного засобу конкурентоспроможності та розвитку (блок 11), обираючи метою своєї господарської діяльності досягнення прогресивного стану інноваційного підприємства (блок 21).

У роботі доведено, що змістовною особливістю господарської діяльності ПТР є підпорядкованість систематичній комерціалізації унікальних знань. Обґрунтовано спрямованість управління господарською діяльністю ПТР на досягнення переваг інноваційної організації західного зразка на засадах якнайкращого задоволення потреб цільового ринку через комерціалізацію новітніх знань і пропозицію на цій основі унікального товару, оптимального за споживчими характеристиками. Засобом досягнення управлінських цілей ПТР є розбудова і реалізація стратегії інноваційного розвитку, що зорієнтована на розширення як матеріально-речовинних, так і інформаційно-інтелектуальних можливостей підприємства. Базовим елементом управління господарською діяльністю ПТР є інноваційний проект, який уособлює комплекс узгоджених управлінських цілей і заходів для реалізації окремого інноваційного процесу.

У другому розділі – «Аналіз формування і ефективного використання інноваційних можливостей підприємств» – проаналізовано стан і виявлено тенденції господарської та інноваційної діяльності вітчизняних промислових підприємств; статистично доведено значущість машинобудівної галузі для економічного відродження України на засадах інноваційності; розроблено методичний підхід до вибору стратегії інноваційного розвитку з урахуванням структури потенціалу ПТР; запропоновано процедуру оцінки результатів господарської діяльності ПТР.

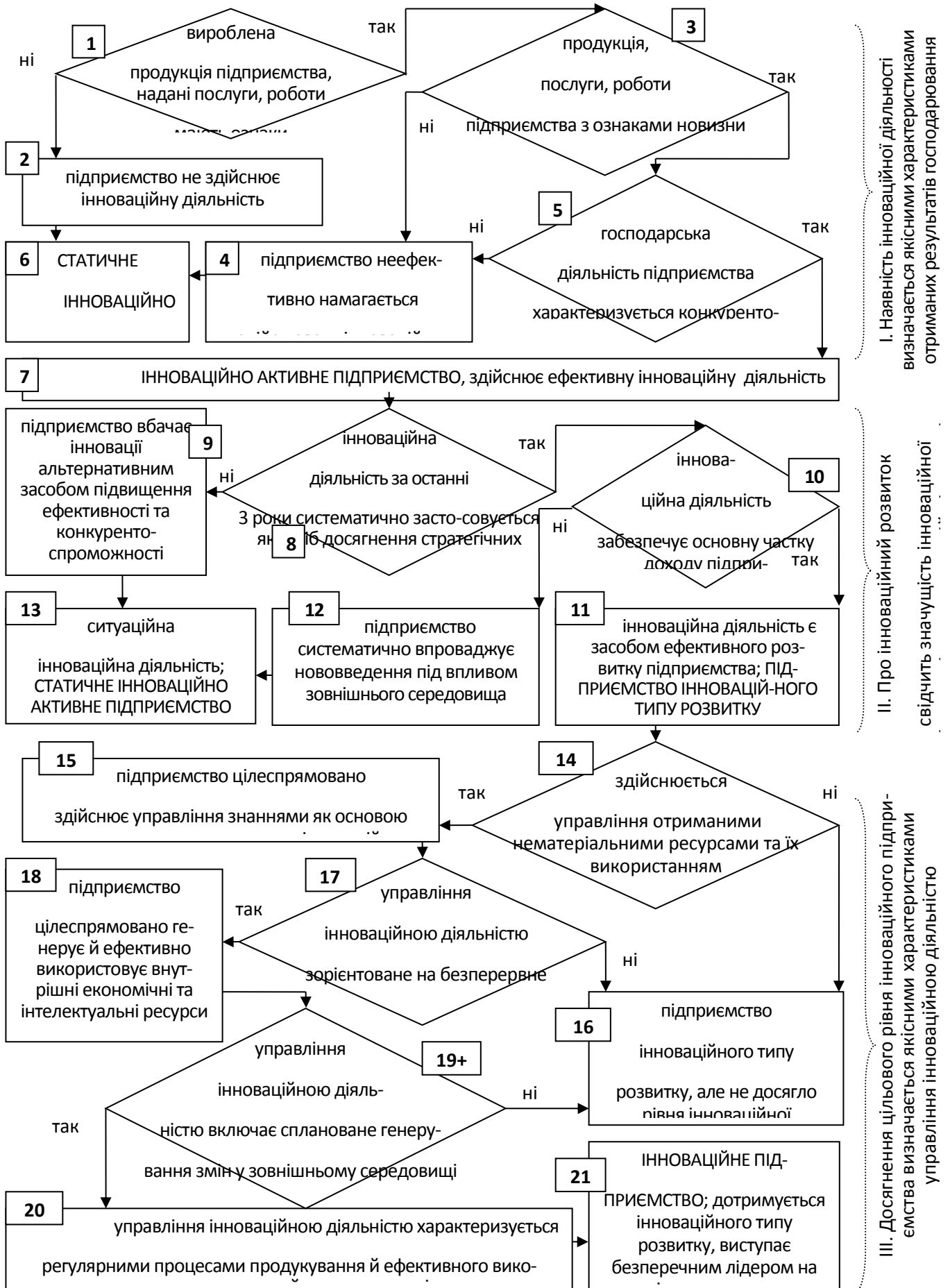

Рис. 1. Визначення виду підприємства за особливостями його господарської діяльності

Для обґрунтованості наукових результатів дисертації було проаналізовано машинобудівні підприємства Харківської області за результатами їхнього господарювання у 2009 році. Організації, які продемонстрували позитивний фінансовий результат, було розподілено на кластери за рівнями коефіцієнта інноваційності й обрано шість підприємств, що є представниками різних груп. Використання даними підприємствами науково-методичних рекомендацій і окремих пропозицій, поданих в дисертації, має сприяти генеруванню інноваційного розвитку через спрямування усієї господарської діяльності на розробку і комерціалізацію знань.

У роботі встановлено, що основою для вибору стратегії інноваційного розвитку є оцінювання наявного інноваційного потенціалу підприємства (П). Критерієм попереднього структурування П на два компоненти обрано особливості оцінки показників, які його характеризують. Відокремлено матеріально-речовинний компонент П, утворений фінансовою, виробничою і ринковою складовими, до яких можуть бути застосовані якісні й кількісні економічні показники. У частині інформаційно-інтелектуального компонента виявлено інтерфейсну, організаційно-управлінську, інформаційно-дослідну складові, які складно описати розрахунковими показниками. Запропоновано першочергово визначати перспективи стратегічного управління на базі фінансових, виробничих і ринкових можливостей, а наступним кроком коригувати плани з огляду на інтелектуальні можливості підприємства. Розроблено підхід до вибору стратегії інноваційного розвитку підприємства через узгодження у запропонованій матриці станів матеріально-речовинного й інформаційно-інтелектуального компонентів П (табл. 1).

У роботі запропоновано оцінювати результати діяльності ПТР з урахуванням її особливостей. Обґрунтовано, що економічний ефект господарської діяльності ПТР, що є інноваційною, – це сукупний результат комерціалізації унікальних знань, котрий отримує ПТР протягом кожного інноваційного процесу у формі фактичного економічного ефекту, а також після впровадження інновації у формі потенційного економічного ефекту. Фактичний економічний ефект має форму фінансового прибутку. Потенційний економічний ефект продукується ринковими, соціально-суспільними та внутрішніми організаційними змінами, що відбуваються під впливом унікальності нововведення, відкривають учасникам ринку нові можливості та формують передумови для отримання майбутніх прибутків. Комерціалізувавши новацію, окрім фінансового прибутку ПТР отримує у розпорядження потенційний економічний ефект, який очікується згодом відтворити у фактичний фінансовий. У дисертаційній роботі пояснено процес зростання інтелектуального капіталу ПТР внаслідок цілеспрямованого накопичення потенційних економічних ефектів. У разі успішного використання попередньо згенерованих потенційних економічних ефектів спостерігається додатковий приріст фінансового капіталу. Виникає ситуація, коли підсумок інноваційної діяльності виявляється комерційним ефектом, що перевищує очікуваний. Встановлено, що значущою особливістю і конкурентною перевагою ПТР є здатність цілеспрямованого управління регулярним отриманням

позитивних додаткових ефектів. Для надходження систематичних позитивних додаткових ефектів необхідно забезпечити безперервність інноваційної діяльності, здійснювати управління інтелектуальним капіталом підприємства.

Таблиця 1

**Матриця вибору стратегії інноваційного розвитку підприємства,
виходячи з його інноваційних можливостей**

Критерії вибору стратегії інноваційного розвитку		Діапазони значень інтегрального показника інформаційно-інтелектуального компонента інноваційного потенціалу				
Стратегія інноваційного розвитку, обрана з огляду на матеріально-речовинний компонент інноваційного потенціалу		дуже низький	низький	середній	високий	дуже високий
Значення змінної «ступінь інноваційних можливостей підприємства»	Відповідні значення змінної «пріоритетні стратегії розвитку»					
Надвисокі інноваційні можливості	Наступальна стратегія радикального прискорення інноваційного розвитку	Стратегія прискорення інноваційного розвитку				Наступальна стратегія радикального прискорення
Високі інноваційні можливості	Стратегія прискорення інноваційного розвитку	Стратегія стабільності розвитку на інноваційних засадах		Стратегія прискорення інноваційного розвитку		
Середні інноваційні можливості	Стратегія стабільності розвитку на інноваційних засадах	Наступальна стратегія відновлення розвитку		Стратегія стабільності розвитку на інноваційних засадах		
Низькі інноваційні можливості	Наступальна стратегія відновлення розвитку на інноваційних засадах	Захисна стратегія відновлення	Наступальна стратегія відновлення розвитку на інноваційних засадах			
Наднизькі інноваційні можливості	Захисна стратегія відновлення розвитку на інноваційних засадах	Захисна стратегія відновлення розвитку на інноваційних засадах				

Економічну ефективність діяльності ППТР пропонується оцінювати як на оперативному рівні інноваційних проектів, так і на стратегічному рівні управління господарською діяльністю, зорієнтованого на інноваційний розвиток. Економічна ефективність окремого інноваційного проекту демонструє результативність оперативних управлінських рішень за час $[t_1; t_2]$ у межах i -го проекту. Економічна ефективність господарської діяльності ППТР, утвореної інноваційними проектами у кількості n , якісно характеризує наслідки стратегічних управлінських рішень за період $[t_1; t_2]$. Запропонована процедура оцінки результатів господарської діяльності ППТР передбачає: 1) визначення як фактичних, так і потенційних економічних ефектів господарської діяльності; 2) оцінку економічної ефективності на базі фінансових показників на стратегічному й оперативному рівні.

У роботі обґрунтовано необхідність удосконалення системи показників управлінського обліку для надання керівництву ППТР більш актуальної, оперативної, значущої, об'єктивної інформації, що бере до уваги інноваційну спрямованість господарської діяльності. Було класифіковано постійні витрати ППТР за належністю до інноваційних процесів і запропоновано показник інноваційного маржинального доходу, який розраховується за формулою

$$\mu\dot{A}_t(U_i) = \times \dot{I}_t(U_i) + a^{nec}(U_i),$$

де $\mu\dot{A}_t(U_i)$ – інноваційний маржинальний дохід, сума чистого прибутку та постійних неінноваційних витрат, зарезервованих на час $t \in [t_1; t_2]$ для i -го інноваційного проекту;

$\dot{C}P_i(U_i)$ – чистий прибуток від реалізації i -го інноваційного проекту, отриманий за час $t \in [t_1; t_2]$;

$a^{nec}(U_i)$ – резервні (інші неінноваційні) постійні витрати ППТР, закладені на компенсацію i -м інноваційним проектом за час $t \in [t_1; t_2]$.

Перевагою впровадження запропонованого показника є можливість поточного визначення обсягу фінансових ресурсів для резервування неінноваційних витрат, призначених для життєзабезпечення ППТР. Застосування в обліково-аналітичній роботі показника інноваційного маржинального доходу дозволяє поточно і планово оперативно оцінювати фактичний економічний ефект господарської діяльності ППТР за окремими інноваційними проектами.

У третьому розділі – «Методичне забезпечення ефективної господарської діяльності підприємств інноваційного типу розвитку» – обґрунтовано вибір стратегії інноваційного розвитку для досліджуваних машинобудівних підприємств з огляду на стан їхнього інноваційного потенціалу; розроблено методичний підхід до визначення пріоритетності інноваційних проектів на основі оцінювання їхньої окупності й ефективності; обґрунтовано пропозиції щодо вдосконалення організаційної структури підприємства для забезпечення його інноваційного розвитку.

Першим кроком у виборі стратегії інноваційного розвитку ППТР було оцінювання ПП за матеріально-речовинним компонентом із застосуванням методу нечіткої логіки. Для цього розроблено дерево структурної підпорядкованості агрегованих і базових показників ПП підприємства і побудовано нечітко-множинну модель визначення типу ПП за досліджуваними підприємствами у програмі MATLAB. Ключові показники матеріально-речовинного компонента (табл. 2) містять різнорідну інформацію про стан інноваційного потенціалу підприємства. Застосування методу нечіткої логіки дозволило оперувати множиною показників, визначити їхню значущість на основі експертного оцінювання і надати характеристик якості тверджень. За результатами оцінювання виявлено дві групи підприємств: 1) із середнім рівнем матеріально-речовинного компонента ПП – ТОВ «ХЗПТУ» (0,421), ТОВ «АГРОІМПОРТ» (0,474), ТОВ «Антарес Ю. В.» (0,496), ВАТ «ХМЗ «Світло Шахтаря» (0,542); із низьким рівнем – ТОВ НВФ «Вест Лабс ЛТД» (0,29) й ВАТ «Нафтопромаш» (0,352).

Другим кроком стало оцінювання ІІ за інформаційно-інтелектуальним компонентом, що передбачає застосування методу експертних оцінок. Для цього було розроблено дерево структурної відповідності й підпорядкованості складовим базових характеристик ІІ підприємства за інформаційно-інтелектуальним компонентом; розроблено форму і проведено анкетування експертної групи у кількості 35 осіб, до якої було запрошено фахівців досліджуваних підприємств з обліку, менеджменту і маркетингу.

Таблиця 2

Рекомендовані стратегії інноваційного розвитку для досліджуваних підприємств з огляду на стан матеріально-речовинного й інформаційно-інтелектуального компонента їхнього інноваційного потенціалу (ІІ)

Показники інноваційного потенціалу підприємства та рекомендовані стратегії інноваційного розвитку	ТОВ «ХЗПУ»	ТОВ «АГРОІМПОРТ»	ТОВ «Агарес Ю. В.»	ТОВ НВФ «Вест Лабс ЛТД»	ВАТ «ХЗ Свігло Шахтаря»	ВАТ «Нафто-промаш»
Коефіцієнт прибутковості	0,2964	0,1397	0,1206	0,0270	0,2857	0,1270
Коефіцієнт інноваційності	0,0070	0,0157	0,0055	0,0209	0,0092	0,0050
Питома вага інноваційної продукції у загальному обсязі виробництва	0,0800	0,1600	0,0233	0,1467	0,0169	0,0164
Питома вага науково-технічних витрат у собівартості виробів	0,0108	0,0200	0,0062	0,0287	0,0201	0,0196
Рівень оснащення підприємства прогресивним технічним устаткуванням	0,4036	0,2789	0,0775	0,2893	0,0847	0,0521
Коефіцієнт винахідницької активності	0,0207	0,0833	0,0000	0,2667	0,0350	0,0000
Коефіцієнт забезпеченості кадрами, що зайняті у НДДКР	0,1081	0,0772	0,1000	0,3571	0,0514	0,0307
Коефіцієнт майна, призначеного для НДДКР	0,0371	0,0188	0,0114	0,0106	0,0033	0,0296
Значення і рівень матеріально-речовинного компонента ІІ	0,421 середній	0,474 середній	0,496 середній	0,290 низький	0,542 середній	0,352 низький
Значення і рівень інформаційно-інтелектуального компонента ІІ	0,572 середній	0,744 високий	0,693 високий	0,425 середній	0,370 низький	0,315 низький
Стратегія інноваційного розвитку, яку здатне реалізувати підприємство (обрана за матрицею, поданою в табл. 1)	Стратегія стабільності розвитку на засадах інноваційних засадах	Стратегія стабільності розвитку на засадах інноваційних засадах	Стратегія стабільності розвитку на засадах інноваційних засадах	стратегія відновлення розвитку на засадах інноваційних засадах	стратегія відновлення розвитку на засадах інноваційних засадах	Захисна стратегія відновлення розвитку на засадах інноваційних засадах

Отримані судження експертів оброблено у програмі Expert Choice.

Погодженість думок експертів засвідчують розраховані значення коефіцієнтів конкордації, що наближаються до 1. За результатами експертного оцінювання із застосуванням універсальної числової шкали Харрінгтона, сукупність досліджуваних підприємств вдруге розподілено на три групи: 1) підприємства, які мають високий рівень інформаційно-інтелектуального компонента ІІ – ТОВ «АГРОІМПОРТ» (0,744), ТОВ «Антерес Ю. В.» (0,693); 2) підприємства, які мають середній рівень інформаційно-інтелектуального компонента ІІ – ТОВ НВФ «Вест Лабс ЛТД» (0,425), ТОВ «ХЗПТУ» (0,572); 3) підприємства, які мають низький рівень інформаційно-інтелектуального компонента ІІ – ВАТ «ХМЗ «Світло Шахтаря» (0,370) і ВАТ «Нафтопромаш» (0,315).

Пропонується оцінку інформаційно-інтелектуального компонента ІІ підприємства використовувати для підтвердження правильності вибору стратегії інноваційного розвитку, зробленого на базі оцінювання матеріально-речовинного компонента. Недостатність інформаційно-інтелектуальних можливостей є сигналом для прийняття стратегії на рівень нижче, ніж та, що попередньо визначена (див. табл. 1). У табл. 2 узагальнено дані оцінювання ІІ шести досліджуваних підприємств, а також отримані висновки щодо рекомендованих стратегій інноваційного розвитку. Фактичні розрахунки підтвердили, що інноваційні можливості підприємств у матеріально-речовинному й інформаційно-інтелектуальному аспектах можуть бути різних рівнів. Це доводить доцільність відокремленого оцінювання інноваційного потенціалу за двома компонентами. У такому випадку точність економічних показників не викривляється суб'єктивізмом сприйняття експертів.

Умовою ефективності постійної інноваційної діяльності ПІТР є ефективність реалізації окремих інноваційних проектів. Базисом для успішного впровадження є раціональність відбору рентабельних й окупних проектів з безлічі підготовлених до комерціалізації. У дисертації розроблено методичний підхід до надання інноваційному проекту характеристики максимальної, середньої або мінімальної пріоритетності (рис. 2). З метою забезпечення практичної корисності, зручності, оперативності оцінки поточних і планових інноваційних проектів підприємств, зайнятих систематичними процесами впровадження нововведень, у реляційній СУБД Microsoft Office Access було розроблено програмний продукт за поданою на рис. 2 послідовністю дій.

Запропонований методичний підхід ґрунтується на розкритому в роботі комплексі умов, дотримання яких характеризує інноваційний проект як пріоритетний:

на випадок невиконання інноваційного проекту підприємство має зарезервувати відповідний обсяг коштів для продовження господарської діяльності;

собівартість продуктової інновації має бути такою, щоб отримувати необхідний обсяг прибутку при встановленні ціни, яку згоден сплатити споживач за запропоновані нові властивості та безаналогові можливості;

вартість технологічних та організаційно-управлінських інновацій має відповідати фінансовим можливостям підприємства з метою їх впровадження, за умови надходження прибутку не нижче за плановий від здійснених прогресивних

змін внутрішнього середовища;

систематичність і безперервність комерціалізації знань як умова інноваційного розвитку вимагає організації потоку інноваційних проектів, кожен з яких має інвестуватися з прибутку від попередніх проектів, бути окупним, давати фінансовий результат, якого буде достатньо для інвестування наступного впровадження нововведень;

за інших рівних умов пріоритетним є найефективніший проект.

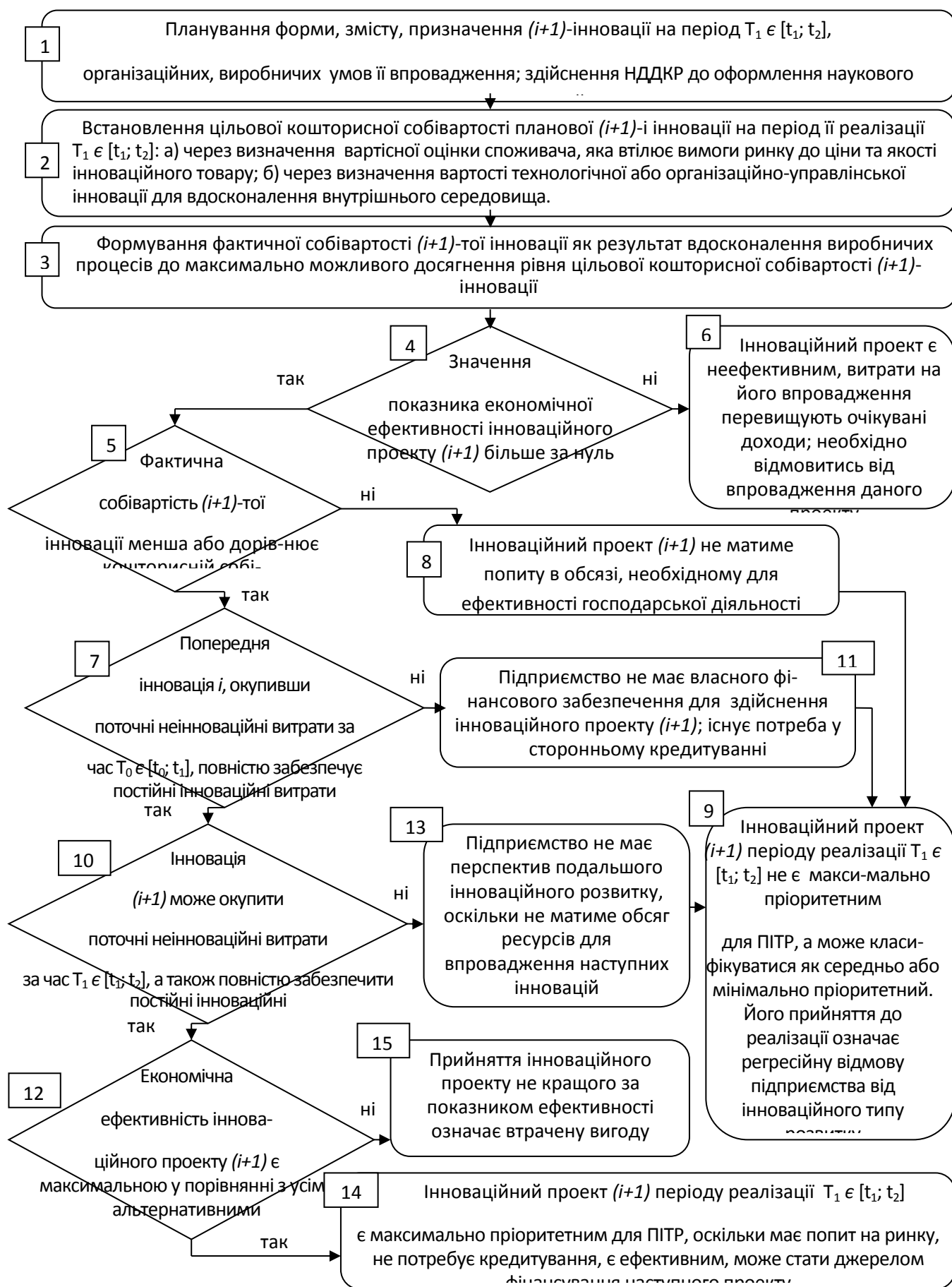

Рис. 2. Послідовність визначення пріоритетного інноваційного проекту підприємством інноваційного типу розвитку

Одночасне дотримання викладених вимог за інноваційним проектом є основою для його оцінки як пріоритетного. Математично пріоритетність інноваційного проекту зводиться до системи рівнянь:

$$\left\{ \begin{array}{l} D_{T_1}(U_{i+1}) - \mu D_{T_1}(U_{i+1}) \geq C_{T_1}^{in}(U_{i+1}) \\ \mu D_{T_0}(U_i) - a_{T_0}^{nec}(U_i) > a_{T_1}^{in}(U_{i+1}) \\ \mu D_{T_1}(U_{i+1}) > a_{T_1}^{nec}(U_{i+1}) + a_{T_2}^{in}(U_{i+2}) \\ EE_{T_1}(U_{i+1}) = \frac{\mu D_{T_1}(U_{i+1}) - a_{T_1}^{nec}(U_{i+1})}{C_{T_1}^{in}(U_{i+1}) + a_{T_1}^{nec}(U_{i+1})} \rightarrow \max \end{array} \right. ,$$

де $D_{T_1}(U_{i+1})$ – чистий дохід від реалізації $(i+1)$ -го інноваційного проекту за час $T_1 \in [t_1; t_2]$;

$\mu \dot{D}_{T_1}(U_{i+1})$ – інноваційний маржинальний дохід за $(i+1)$ -м інноваційним проектом за час $T_1 \in [t_1; t_2]$;

$C_{T_1}^{in}(U_{i+1})$ – фактична собівартість $(i+1)$ -го інноваційного проекту, утворена інноваційними постійними і змінними витратами періоду часу $T_1 \in [t_1; t_2]$;

$\mu D_{T_0}(U_i)$ – інноваційний маржинальний дохід за i -м інноваційним проектом за час $T_0 \in [t_0; t_1]$;

$a_{T_0}^{nec}(U_i)$ – резервні постійні витрати підприємства, заплановані на компенсацію i -м інноваційним проектом за час $T_0 \in [t_0; t_1]$;

$a_{T_1}^{nec}(U_{i+1})$ – резервні постійні витрати підприємства, заплановані на компенсацію $(i+1)$ -м інноваційним проектом за час $T_1 \in [t_1; t_2]$;

$a_{T_2}^{nec}(U_{i+2})$ – резервні постійні витрати підприємства, заплановані на компенсацію $(i+2)$ -м інноваційним проектом за час $T_2 \in [t_2; t_3]$;

$EE_{T_1}(U_{i+1})$ – економічна ефективність реалізації $(i+1)$ -го інноваційного проекту у періоді $[t_1; t_2]$.

Для впровадження розроблених методичних рекомендацій до господарської діяльності вітчизняних товаровиробників запропоновано вдосконалити організаційну структуру шляхом:

організації згідно з обґрунтованими стратегічними цілями центрів управління, кожний з яких приймає функції одного з блоків управління: фінансово-економічний центр (фінансовий блок управління), центр виробництва й управління якістю (виробничий блок), центр продажу і маркетингу (ринковий блок), інноваційний центр (інноваційний блок управління), центр інноваційного розвитку підприємства (блок управління самонавчанням); групування персоналу за спеціалізацією за даними центрами;

поєднання функціонально-лінійної та функціонально-матричної організації робіт для збільшення гнучкості й динамічності організаційної структури при збереженні чіткого делегування повноважень і відповідальності;

заохочення створення тимчасових робочих груп для інтенсифікації процесів самонавчання, генерування ідей і знань, узгодження особистих цілей працівників із корпоративними цілями.

Застосування запропонованих у дисертаційній роботі підходів до управління господарською діяльністю підприємств дозволить досягти систематичності процесів самостійної розробки, стороннього залучення та впровадження унікальних знань та ідей, концентрувати управлінські зусилля на генеруванні інноваційного розвитку, продукуванні прогресу від стану статичного інноваційно активного підприємства до рівня наукоємної інноваційної організації західного зразка.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі вирішено важливе науково-практичне завдання щодо розвитку теоретичних положень і розробки науково-методичного забезпечення управління господарською діяльністю промислових підприємств України, які за своєю сутністю та змістом витримують вимоги конкурентоспроможності глобалізованої економіки знань, дотримуючись інноваційного типу розвитку. Основні результати дисертаційної роботи:

1. Інновація поєднує в собі цільові збалансовані, взаємообумовлені, незворотні якісні, кількісні й структурні зміни функціонування організації, які згенеровані шляхом комерціалізації новітніх досягнень науки. Інновація характеризується матеріально-речовинними й інформаційно-інтелектуальними проявами у динамічному і статичному аспектах.

2. Відмітною рисою інноваційного розвитку як різновиду інтенсивного є спрямованість господарських процесів на створення унікальної продукції, робіт, послуг завдяки залученню та комерціалізації оригінальних рішень та нових знань. Відмінністю підприємств інноваційного типу розвитку є підпорядкованість їхньої господарської діяльності систематичним процесам самостійної розробки, залучення, комерціалізації прогресивних ідей.

3. Особливості господарської діяльності ППТР вимагають поглиблення й уточнення теоретичного підходу до управління нею. Головною метою управління є досягнення стану і переваг інноваційної організації західного зразка на засадах якнайкращого задоволення потреб цільового ринку через комерціалізацію нових знань і пропонування на цій основі унікального товару, оптимального за споживчими характеристиками. Управління господарською діяльністю ППТР спрямоване на безперервне вдосконалювання внутрішнього середовища, зорієнтоване на поступове розширення як матеріально-речовинних, так і інформаційно-інтелектуальних можливостей підприємства. Засобом досягнення управлінських цілей ППТР є розбудова і реалізація стратегії інноваційного розвитку, обґрунтованість якої визначається відповідністю наявному інноваційному потенціалу.

4. Аналіз умов ведення і результатів господарської діяльності машинобудівних підприємств України засвідчив залежність технологічної

структури вітчизняної економіки від наукоємності господарської діяльності товаровиробників, а також підтвердив необхідність переходу вітчизняних товаровиробників на засади інноваційного розвитку.

5. Основою для вибору стратегії інноваційного розвитку підприємства є оцінювання його можливостей у матеріально-речовинному та інформаційно-інтелектуальному аспектах. Групування складових інноваційного потенціалу за даними аспектами дозволяє узгодити точність кількісних економічних показників із суб'єктивними експертними оцінками. Обробка розрахункових показників фінансової, виробничої та ринкової складових методом нечіткого логічного виводу дає комплексну оцінку стану матеріально-речовинного компонента інноваційного потенціалу і вказує на стратегію інноваційного розвитку, яку здатне реалізувати підприємство за наявних фінансових можливостей, виробничих потужностей, ринкового становища. Результати експертного оцінювання показників інтерфейсної, організаційно-управлінської, інформаційно-дослідної складових оброблюються та якісно трактуються за інтервалами оціночних значень шкали Харрінгтона на відповідність одній із запропонованих стратегій інноваційного розвитку. Визначальною є оцінка вимірних ресурсів, яка коригується з огляду на рівень інтелектуалізації організації. У розробленій матриці здійснюється зіставлення результатів оцінювання матеріально-речовинного й інформаційно-інтелектуального компонентів інноваційного потенціалу для остаточного вибору і затвердження стратегії інноваційного розвитку.

6. Інноваційний розвиток ППТР досягається через систематичне отримання фактичних економічних ефектів від впровадження нововведень, а також додаткового приросту фінансового капіталу, згенерованого накопиченням інтелектуального капіталу від попередньої інноваційної активності. Тому процедура оцінки результатів господарської діяльності ППТР передбачає визначення фактичних і потенційних економічних ефектів за окремими інноваційними процесами та за господарською діяльністю ППТР у цілому. Економічну ефективність діяльності ППТР доцільно визначати також на оперативному рівні інноваційних проектів і на стратегічному рівні управління господарською діяльністю.

7. Реалізація стратегії інноваційного розвитку здійснюється через управління окремими інноваційними проектами, які є структурними одиницями інноваційної діяльності підприємства. Підготовлені до комерціалізації інноваційні проекти оцінюються за пріоритетністю за критеріями окупності, ефективності, здатності підприємства до самофінансування. Планування й оперативне управління інноваційними проектами доцільно проводити із застосуванням показника інноваційного маржинального доходу, призначеного для резервування ресурсів з метою запобігання значним втратам і банкрутству.

8. Генерування інноваційного розвитку на базі підпорядкування господарської діяльності систематичному впровадженню нововведень зумовлює вдосконалювання організаційної структури підприємства на основі створення центрів управління відповідно до затвердженої системи цілей, поєднання

функціонально-лінійної та функціонально-матричної організації робіт, заохочення функціонування творчих робочих груп.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Лабунська С. В. Дослідження сутності інновацій з позицій забезпечення конкурентоспроможності й економічної ефективності діяльності підприємства / С. В. Лабунська, Н. В. Соляник (Н. В. Курган) // Економіка розвитку. – 2006. – № 3 (39). – С. 56–60.

2. Маляревский Ю. Д. Проблема оценки информационно-интеллектуальных аспектов деятельности предприятий инновационного типа развития / Ю. Д. Маляревский, С. В. Лабунская, Н. В. Курган // Бизнес Информ. – 2007. – № 8 (338). – С. 17–27.

3. Лабунська С. В. Сутність та особливості підприємств інноваційного типу розвитку як ринкових лідерів сучасної економіки / С. В. Лабунська, Н. В. Курган // Економіка розвитку. – 2009. – № 3 (51). – С. 50–54.

4. Лабунська С. В. Методичне забезпечення управління господарською діяльністю підприємств інноваційного типу розвитку / С. В. Лабунська, Н. В. Курган // Управління розвитком : збірник наукових статей. – Х. : ХНЕУ, 2010. – № 6 (82). – С. 125–134.

5. Курган Н. В. Досягнення синергетичності господарської діяльності як фактор пріоритетності інноваційного типу розвитку підприємства / Н. В. Курган // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – 2011. – № 1 (45). – С. 143–151.

6. Лабунська С. В. Інформаційне забезпечення управління додатковими ефектами систематичної інноваційної діяльності підприємства / С. В. Лабунська, Н. В. Курган // Економіка розвитку. – 2011. – № 2 (58). – С. 95–98.

Публікації за матеріалами конференцій

7. Соляник Н. В. (Курган Н. В.) Исследование понятия инновации / Н. В. Соляник (Н. В. Курган) // Тези доповідей 2-ї Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми міжнародних транспортних коридорів та єдиної транспортної системи України» (Коктебель, 7–11 червня 2006 р.). – Вісник економіки транспорту і промисловості : Спец. випуск. – Х. : УкрДАЗТ, 2006. – Вип. 14. – С. 109–110.

8. Лабунська С. В. Вдосконалення агрегованих управлінських показників системи інформаційного забезпечення підприємства інноваційного типу розвитку / С. В. Лабунська, Н. В. Курган // Матеріали Международной научно-практической конференции «Конкурентоспособность и инновационное развитие Украины: проблемы науки и практики» (Харьков, 15–17 декабря 2009 г.) / Бизнес Информ. – 2009. – № 12 (2). – С. 141–146.

9. Курган Н. В. Обґрунтування вибору пріоритетного інноваційного проекту підприємства, зайнятого систематичним впровадженням нововведень / Н. В. Курган // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Формування та розвиток макроекономічних систем в аспекті економічного розвитку України у XXI столітті» (Київ, 16–17 вересня 2011 р.). – К. : Аналітичний центр «Нова економіка». – 2011. – С. 56–59.

10. Курган Н. В. Комплексне оцінювання інноваційних можливостей виробничого підприємства / Н. В. Курган // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Економіка та ефективна організація фінансових і виробничих процесів» (Київ, 14–15 жовтня 2011 р.). – К. : Аналітичний центр «Нова економіка». – 2011. – С. 73–77.

11. Курган Н. В. Організаційне забезпечення інноваційного розвитку машинобудівних підприємств України / Н. В. Курган // Матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Механізми реалізації стратегії розвитку національної економіки» (Тернопіль, 20–21 жовтня 2011 р.). – Тернопіль : Крок. – 2011. – С. 227–229.

АНОТАЦІЯ

Курган Н. В. Управління господарською діяльністю підприємств інноваційного типу розвитку. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Харківський національний економічний університет, Харків, 2012.

Дисертацію присвячено комплексу питань, пов'язаних з управлінням господарською діяльністю машинобудівних підприємств у напрямку її підпорядкування систематичним процесам розробки, залучення та комерціалізації прогресивних ідей для отримання значущих конкурентних переваг, що є унікальними і складно відтворюються іншими учасниками ринку. Для цього уточнено дефініцію інновації, розкрито поняття «підприємство інноваційного типу розвитку», удосконалено методичний підхід до комплексного оцінювання інноваційних можливостей підприємства і вибору відповідної стратегії інноваційного розвитку, запропоновано методичний підхід до ранжування інноваційних проектів за пріоритетністю із застосуванням показника інноваційного маржинального доходу, вдосконалено систему показників результатів інноваційної діяльності, що передбачає оцінювання фактичних і додаткових економічних ефектів, уточнено розподіл обов'язків і відповідальності між підрозділами організаційної структури підприємства.

Ключові слова: інновація, інноваційний тип розвитку, підприємство інноваційного типу розвитку, інноваційна діяльність, господарська діяльність, управління, інноваційний потенціал, стратегія інноваційного розвитку, інноваційний проект.

АННОТАЦІЯ

Курган Н. В. Управление хозяйственной деятельностью предприятий инновационного типа развития. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Харьковский национальный экономический университет, Харьков, 2012.

Диссертация посвящена комплексу вопросов, связанных с управлением хозяйственной деятельностью машиностроительных предприятий в направлении ее подчинения систематическим процессам разработки, привлечения, коммерциализации прогрессивных идей для получения значимых конкурентных преимуществ, которые являются уникальными и сложно воспроизводятся другими участниками рынка.

В работе предложено теоретически обособить как предприятия инновационного типа развития (ПИТР) множество коммерческих юридических лиц, обеспечивающих достижение более высоких уровней развития, осуществляя управление хозяйственной деятельностью, содержанием и целью которой является обеспечение систематичности и непрерывности коммерциализации новых идей. Выявлены восемь видов ПИТР и проанализированы преимущества и риски их хозяйственной деятельности. Особенностью хозяйственной деятельности ПИТР является подчиненность систематической коммерциализации уникальных знаний.

В работе обосновано, что управление хозяйственной деятельностью ПИТР имеет особенности, обусловленные целями такого предприятия. Главной целью ПИТР является достижение состояния и преимуществ инновационной организации западного образца на основе наилучшего удовлетворения потребностей целевого рынка через коммерциализацию новых знаний и предложение на этой основе уникального товара, оптимального по потребительским характеристикам. Поэтому управление хозяйственной деятельностью ПИТР направлено на непрерывное совершенствование внутренней среды, ориентировано на постепенное расширение как материально-вещественных, так и информационно-интеллектуальных возможностей предприятия. Обосновано, что базовым элементом управления хозяйственной деятельностью ПИТР является инновационный проект. Средство достижения управленческих целей ПИТР – разработка и реализация стратегии инновационного развития, обоснованность которой определяется соответствием имеющемуся инновационному потенциалу.

Для выбора стратегии инновационного развития предприятия предложено оценивать имеющийся инновационный потенциал. В структуре потенциала обособлено: а) материально-вещественный компонент, образованный финансовой, производственной и рыночной составляющими, к которым применяются качественные и количественные экономические показатели; б) информационно-интеллектуальный компонент в части интерфейсной, организационно-управленческой и информационно-исследовательской составляющих, которые сложно описать расчетными показателями. Предложено первоначально определять перспективы стратегического управления на базе финансовых, производственных

и рыночных возможностей, а следующим шагом корректировать планы, учитывая интеллектуальные возможности предприятия. Для выбора стратегии инновационного развития предприятия разработана матрица состояний материально-вещественного и информационно-интеллектуального компонентов инновационного потенциала.

Для проведения ранжирования инновационных проектов по приоритетности, а также для улучшения оперативного оценивания фактического экономического эффекта хозяйственной деятельности ПИТР в аналитике ее составляющих – инновационных проектов, предложен показатель инновационного маржинального дохода. Разработан методический подход к классификации инновационного проекта как максимально/средне/минимально приоритетного.

Для внедрения предложенных методических рекомендаций в хозяйственную деятельность отечественных товаропроизводителей, разработаны рекомендации по совершенствованию организационной структуры предприятия для обеспечения эффективной реализации скоординированных по подразделениям функций управления, подчиненного инновационному развитию.

Ключевые слова: инновация, инновационный тип развития, предприятие инновационного типа развития, инновационная деятельность, хозяйственная деятельность, управление, инновационный потенциал, стратегия инновационного развития, инновационный проект.

SUMMARY

Kurgan N. V. Management of enterprise with innovation-based development. – Manuscript.

The thesis for the scientific degree of Candidate of Sciences in Economics, specialty 08.00.04. – Economics and management of enterprises. – Kharkov National Economic University, Kharkov, 2012.

The thesis is devoted to a range of issues related with management of the economic activity of the machine-building enterprises in the direction of its systematic subordination of processes of development, attraction and commercialization of innovative ideas to obtain significant competitive advantages that are unique and difficult to reproduce by other market participants. For this aim the concept of innovation and the concept "enterprise with innovation-based development" was clarified, methodical approach to integrated assessment of innovation capacity of the enterprise and the choice of a strategy of innovative development was enhanced, an algorithm for the ranking of innovative projects in priority by means of the introduction the marginal income indicator, the system of indicators of the results of the innovation activity was perfected, this system provides an assessment of actual and additional economic effects, duties and responsibilities of organizational units was explained.

Key words: innovation, innovative type of development, enterprise innovation-based development, innovative activity, economic activity, management, innovation potential, strategy of innovative development, innovation project.

КУРГАН НАТАЛЯ ВОЛОДИМИРІВНА

**УПРАВЛІННЯ ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ
ПІДПРИЄМСТВ ІННОВАЦІЙНОГО ТИПУ РОЗВИТКУ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Підписано до друку 03.02.2012 р. Формат 60x90/16.
Обсяг 0,9 ум.-друк. арк. Папір офсетний. Друк різнограф.
Наклад 100 прим. Зам. № 41

Надруковано у центрі оперативної поліграфії ТОВ «Рейтинг».
Свідоцтво про державну реєстрацію ю.о. А00 № 507350

61022, м. Харків, вул. Сумська, 37. Тел. (057) 700-53-51, 714-34-26,
пров. Соляниківський, 4. Тел. (057) 771-00-92, 771-00-96